

Voor het eerst wijdt de *Sociologische Gids* een geheel nummer aan één bepaalde techniek van sociaal onderzoek. Hierachter volgen de bewerkingen van vijf lezingen over participierend waarnemen, die op 23 en 24 november 1959 op de jaarlijkse ISONEVO contactdagen te Woudschoten werden gehouden.

Het lijkt wel of het participierend waarnemen als techniek van onderzoek een hernieuwde aandacht ondervindt. Behalve de onderzoekingen waarop de hier gepubliceerde artikelen betrekking hebben, zijn er in Nederland nog enkele andere recente op deze techniek gebaseerde onderzoeken. Over tenminste twee daarvan zullen binnenkort publikaties in de *Gids* verschijnen.

Deze hernieuwde aandacht is niet alleen tot Nederland beperkt. Ook in Amerika schijnt deze techniek de laatste jaren weer meer in gebruik te zijn gekomen en is over de mérites ervan betrekkelijk veel gediscussieerd.

Moet deze hernieuwde belangstelling gezien worden als een reaktie op de steeds meer verfijnde en gecompliceerde, vaak sterk mathematische vormen van sociologische analyse?

Of moet het misschien opgevat worden als een poging van individuele onderzoekers om zich te onttrekken aan de steeds sterkere institutionalisering en bureaucratisering van het sociale onderzoek? Misschien spelen deze omstandigheden een rol. Maar meer nog dan een reactie uit onbehagen, lijkt er sprake te zijn van de „herontdekking” van een belangrijke onderzoekstechniek. Lange tijd is ten onrechte over de techniek van het participierend waarnemen gesproken in termen van „of.. of”. Echter: zoals de hier verzamelde artikelen wel duidelijk maken, gaat het niet om participierend waarnemen *versus* een andere techniek, b.v. de survey, maar om participierend waarnemen *naast* andere technieken. De vraag is daarbij niet zozeer welke techniek „beter” of „goedkoper” zou zijn, maar in welk geval, in welke fase van het onderzoek of bij welke theorie de ene techniek betere aangrijpingspunten biedt dan de andere.

Ook blijkt uit de hier opgenomen artikelen, dat er verschillende vormen van participierend waarnemen zijn. De in de verschillende artikelen beschreven onderzoeksituaties zijn even zo vele vormen van participierend waarnemen. In sommige gevallen bleek bovendien, dat de afgrenzing ten opzichte van andere technieken — b.v. groepsexperiment en vrij interview — niet scherp is aan te geven.

Lammers, die zijn oorspronkelijke lezing uitwerkte tot een breder overzicht over het gehele gebied, stelde ook een bibliografie samen, die niet volledig beoogt te zijn, maar wel verwijst naar de voornaamste toepassingen, standpunten en overwegingen.

J. E. E.